

Benin

ciekawostki | geografia | kultura | religia

Geografia

Mapa Beninu

(fot. Encyklopedia Britannica)

- 01** Benin to niewielkie państwo położone w Afryce Zachodniej, nad Zatoką Gwinejską (część Oceanu Atlantyckiego). Graniczy z czterema państwami: na zachodzie z Togo, na północy z Burkina Faso i Nigrem, a na wschodzie z Nigerią.
- 02** Powierzchnia kraju wynosi około 114 763 km², a jego długość z północy na południe to około 700 km, przy znacznie mniejszej szerokości wschód-zachód.
- 03** Ukształtowanie terenu Beninu jest zróżnicowane – południe zajmuje nizina nadbrzeżna z lagunami i bagnami, dalej na północ występują równiny i wyżyny, a na dalekiej północy pojawiają się wzgórza i płaskowyże.
- 04** Główne rzeki to Ouémé, która przepływa przez środek kraju i wpada do Atlantyku, oraz Alibori i Niger na północy.
- 05** Klimat w Beninie jest podrównikowy – gorący i wilgotny na południu, bardziej suchy i gorący na północy. Występują dwie pory deszczowe i dwie pory suche.

Struktura społeczna

Pomnik w Ouidah (fot. Patrycja Kozieł)

Brama Bez Powrotu w Ouidah – symbol pamięci o handlu niewolnikami (fot. Patrycja Kozieł)

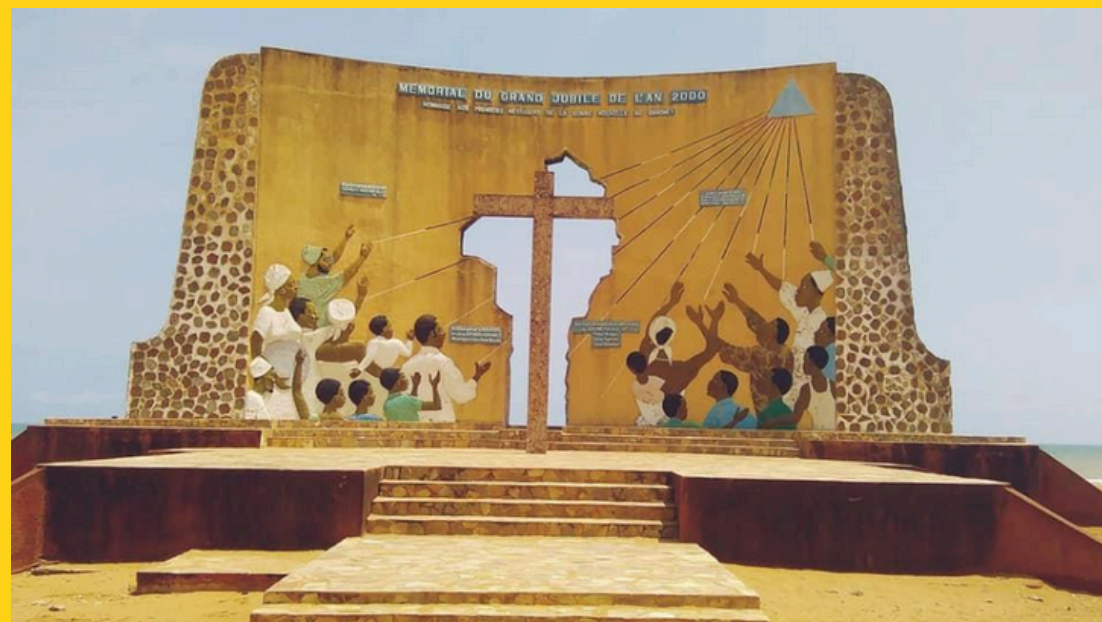
- 01** Benin liczy około 13 milionów mieszkańców (stan na 2024 r.). Społeczeństwo jest bardzo zróżnicowane etnicznie – największe grupy to Fon (ok. 40%), Adja, Yoruba, Bariba, Dendi i Somba.
- 02** Stolicą kraju jest Porto-Novo, ale największym i najważniejszym miastem – zarówno gospodarczo, jak i administracyjnie – pozostaje Cotonou.
- 03** Językiem urzędowym jest francuski, odziedziczony po okresie kolonialnym, jednak w codziennym użyciu powszechnie funkcjonują języki lokalne, takie jak fon, yoruba, dendi i bariba. Edukacja w miastach odbywa się głównie po francusku, lecz w wielu regionach ludność posługuje się językami etnicznymi.

Religia

Świątynia Pytonów (fot. Patrycja Kozieł)

Pomnik upamiętniający chrystianizację Beninu, Ouidah (fot. Patrycja Kozieł)

01

Benin jest jednym z najbardziej religijnie zróżnicowanych państw Afryki.

Trzy główne religie to:

- chrześcijaństwo (ok. 48% ludności),
- islam (ok. 28%)
- rodzime religie afrykańskie (ok. 24%).

02

Szczególnie ważna jest rola religii voodoo, która wywodzi się właśnie z terenów dzisiejszego Beninu i do dziś odgrywa istotną rolę w życiu społecznym i kulturalnym.

03

Wielu Beninczyków łączy elementy różnych wierzeń, tworząc tzw. synkretyzm religijny. Voodoo ma silne zakorzenienie nie tylko w praktykach duchowych, ale także w medycynie ludowej, rytuałach i ceremoniach społecznych.

Historia

01

Tereny dzisiejszego Beninu były zamieszkane przez liczne królestwa, z których najbardziej znane to Królestwo Dahomeju (XVII–XIX w.). Dahomej był silnym państwem z wyraźną strukturą wojskową i arystokratyczną, słynącym także z organizacji „Amazonkach Dahomeju” – kobiecej jednostki wojskowej. W XIX wieku Dahomej zostało podbite przez Francję i przekształcone w kolonię.

02

Niepodległość Benin uzyskał 1 sierpnia 1960 roku jako Republika Dahomej, a nazwę „Benin” przyjęto w 1975 roku.

03

W latach 1972–1990 kraj był rządony przez marksistowską dyktaturę pod wodzą Mathieu Kérékou, po czym rozpoczęto demokratyzację.

04

Dziś Benin jest jednym z nielicznych krajów regionu, który przeprowadza regularne wybory i cieszy się względną stabilnością polityczną.

Pałac w Beninie (fot. Patrycja Kozieł)

Mural z przedstawieniami voodoo (fot. Patrycja Kozieł)

Gospodarka

01. Gospodarka Beninu opiera się głównie na rolnictwie, handlu i usługach. Rolnictwo zatrudnia większość ludności i odpowiada za dużą część PKB.

Uprawia się przede wszystkim bawełnę (najważniejszy towar eksportowy), kukurydzę, maniok, sorgo, ryż, orzeszki ziemne i palmę olejową. Hodowla zwierząt jest mniej rozwinięta.

Maniok (fot. Canva)

Sorgo (fot. Canva)

Kukurydza (fot. Canva)

02. Kraj nie posiada znaczących zasobów naturalnych, dlatego zależy od importu i eksportu przez port w Cotonou, który obsługuje również sąsiednie kraje, takie jak Niger i Burkina Faso.

03. Gospodarka cierpi z powodu niedoinwestowania, korupcji, uzależnienia od pogody i ograniczonej infrastruktury. Mimo to Benin w ostatnich latach notuje umiarkowany wzrost gospodarczy, a władze podejmują działania na rzecz poprawy klimatu inwestycyjnego.

Bawena (fot. Canva)

Kultura

01

Kultura Beninu jest mozaiką tradycji afrykańskich, wpływów kolonialnych i współczesnych trendów. Ważne miejsce zajmuje muzyka i taniec, często związane z religią i rytuałami voodoo. Instrumenty perkusyjne, chóralne śpiewy i barwne kostiumy to stały element lokalnych festiwali.

02

Literatura i sztuka benijska są w dużej mierze przekazywane ustnie. Malarstwo, rzeźba (szczególnie maski i figurki) oraz rękodzieło są ważnymi elementami tożsamości lokalnych grup etnicznych. Benin szczyci się również bogatą historią teatralną i tradycją opowiadaczy historii – *griotów*.

03

Edukacja pozostaje wyzwaniem – choć poziom alfabetyzacji rośnie, wiele dzieci, szczególnie na terenach wiejskich, nie kończy szkoły podstawowej. Służba zdrowia również pozostaje słaba, a dostęp do opieki medycznej – ograniczony.

Pokaz Zangbeto w Beninie
(fot. Patrycja Koziół)

Murale przedstawiające maskarady
(fot. Patrycja Koziół)

Kuchnia

01

Kuchnia Beninu to kolorowa i aromatyczna mieszanka lokalnych składników i wpływów francuskich. Dominuje tu prostota, intensywne przyprawy i sezonowe warzywa.

02

Typowe dania to:

- *Akassa* – fermentowana masa z kukurydzy, podawana z sosem z pomidorów i cebuli
- *Pâte* (czyt. pat) – gęsta masa z manioku lub kukurydzy, podawana z sosem
- *Fufu* – tłuczona pulpa z manioku
- *Amiwo* – pikantna pasta z kukurydzy, często z sosem i mięsem
- *Gari* – granulowany maniok, podobny do kaszy, używany jako dodatek
- *Yovo doko* – słodkie kulki z mąki (coś w rodzaju pączków)
- *Ablo* – słodka kukurydziana bułeczka gotowana na parze
- Bagietka – jedzona na śniadanie

Akassa (fot. Google)

Gari (fot. Google)

Pâte rouge z sosem orzechowym - przepis

Składniki na pâte:

- 1 szklanka mąki kukurydzianej
- 2 szklanki wody
- Szczypta soli

Składniki na sos:

- 4 łyżki masła orzechowego
- 1/2 szklanki przecieru pomidorowego
- 1 cebula (posiekana)
- 1 ząbek czosnku
- Papryka ostra (opcjonalnie)
- Sól, pieprz
- Bulion warzywny lub mięsny

Sposób przygotowania:

- W garnku zagotuj wodę z solą, stopniowo wsypuj mąkę kukurydzianą, energicznie mieszając do uzyskania zwartej masy (pâte).
- W osobnym garnku podsmaż cebulę i czosnek, dodaj przecier i przyprawy.
- Wlej bulion i dodaj masło orzechowe, gotuj aż sos zgęstnieje.
- Podawaj pâte w formie kulki, polanej ciepłym sosem orzechowym.

Pâte rouge (Google)

Polityka i ustroj

- 01** Benin jest republiką demokratyczną z prezydentem jako głową państwa i rządu. System polityczny oparty jest na konstytucji z 1990 roku, która przywróciła wielopartyjność i rządy prawa. Parlament jednoizbowy – Zgromadzenie Narodowe – wybierany jest na pięć lat.
- 02** Kraj jest chwalony za stosunkowo stabilną demokrację w regionie niestabilnym politycznie. Mimo to, w ostatnich latach pojawiły się kontrowersje wokół ograniczania wolności mediów i praw wyborczych.
- 03** Benin to kraj o bogatej historii i kulturze, zróżnicowany etnicznie i religijnie. Choć boryka się z wyzwaniami gospodarczymi i społecznymi, jest przykładem względnej stabilności demokratycznej w Afryce Zachodniej.

Czy wiesz, że...?

01.

Kolebka voodoo - Benin jest uważany za miejsce narodzin voodoo (inaczej *vodun*, *voudou* lub *wudu*) – jednej z najstarszych religii świata. To właśnie na terenach dzisiejszego południowego Beninu, zwłaszcza w regionach takich jak Ouidah, Abomey czy Porto-Novo, narodziła się i rozwijała ta duchowa tradycja, mająca korzenie sięgające tysięcy lat wstecz. Co ciekawe, voodoo jest tu oficjalnie uznawaną religią państwową, a 10 stycznia obchodzony jest Dzień Voodoo, będący narodowym świętem, z kolorowymi rytuałami, tańcami i ofiarami. Wierzenia te zakładają istnienie jednej najwyższej siły oraz wielu duchów, odpowiedzialnych za różne aspekty życia: miłość, płodność, wojny, choroby czy naturę. W przeciwieństwie do hollywoodzkich stereotypów, religia ta nie ma nic wspólnego z czarną magią czy klątwami. To bogata, złożona duchowość, oparta na harmonii z naturą, przodkami i siłami wszechświata.

02.

Język - Benin był kolonią francuską, dlatego językiem urzędowym jest francuski, ale w codziennym życiu używa się wielu lokalnych języków, jak fon, yoruba czy bariba.

03.

SMS-y... z wróżbą - W niektórych regionach, szczególnie na północy kraju, mieszkańcy korzystają z usług wróżbitów. Przepowiadanie przyszłości odbywa się także cyfrowo poprzez wysyłanie SMS-a z pytaniami o przyszłość. Usługa łączy lokalne wierzenia z nowoczesną technologią.

Pomnik na Drodze Niewolników
(fot. Patrycja Kozieł)

Czy wiesz, że...?

04.

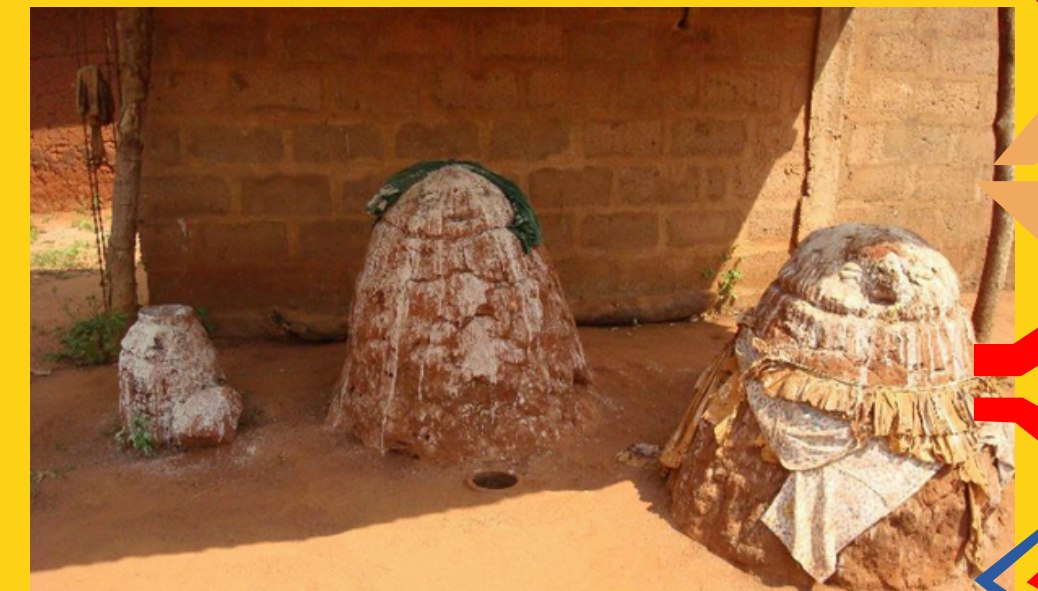
Pływające miasto Ganvié - Ganvié to całe miasto zbudowane na wodzie, na jeziorze Nokoué. Domy stoją na palach, a mieszkańcy poruszają się wyłącznie łodziami. Miasto zostało założone około XVII wieku przez lud Tofinu, którzy uciekali przed handlarzami niewolników z imperium Dahomeju. Wierzenia tamtych ludów zabraniały prowadzenia wojen na wodzie, dlatego Tofinu budując swoje domy na palach pośrodku jeziora, chronili się przed porwaniami i niewolą. Szacuje się, że ponad milion osób zostało stąd wywiezionych głównie do Ameryk. Do dziś zachowała się tzw. „Droga Niewolników”, którą prowadzono jeńców na statki. Ganvié jest jednym z największych pływających osiedli na świecie i liczy dziś ponad 20 000 mieszkańców.

Pływające miasto (fot. Patrycja Koziel)

05.

Królewski Pałac w Abomej z... ludzkimi szczątkami - Pałace królów Dahomeju w Abomeju (znajdujące się na Liście Dziedzictwa Materialnego UNESCO) mają mury, które – według tradycji – zbudowane są częściowo z gliny zmieszanej z krwią wrogów. To niepotwierdzona, ale powszechnie powtarzana historia, która dodaje miejscu mrocznej aury.

Ołtarze ofiarne (fot. Patrycja Koziel)

Czy wiesz, że...?

06.

Dwa systemy prawne - W Beninie funkcjonują dwa równoległe systemy prawne – nowoczesny (państwowy) oraz tradycyjny, oparty na zwyczajach i roli starszyny. W wielu wsiach i społecznościach lokalnych to właśnie lokalni sędziowie rozstrzygają spory.

07.

Uczelnia wewnątrz... świątyni voodoo - W Ouidah, jednym z duchowych centrów voodoo, znajduje się „szkoła kapłanów voodoo”, gdzie młodzi adepci uczą się ziół, rytuałów, pieśni i języków duchów. Nauka trwa kilka lat i kończy się rytuałem przejścia.

08.

Parki narodowe i dzika przyroda - W północno-zachodniej części kraju znajduje się Park Narodowy Pendjari, gdzie można spotkać lwy, słonie, bawoły i hipopotamy. To jeden z najlepiej zachowanych ekosystemów sawanny w Afryce Zachodniej, tuż przy granicy z Burkina Faso i Togo. Pendjari jest ostatnim schronieniem lwów zachodnioafrykańskich – to podgatunek zagrożony wyginięciem i znacznie mniejszy niż lwy z południowej i wschodniej Afryki.

09.

Maski z duszą - W kulturze Beninu maski nie są tylko dekoracją – uważane są za żywe istoty duchowe. Nie można ich dotykać bez pozwolenia, a podczas ceremonii mają prawo „przemawiać przez ludzi” lub „karać” tych, którzy ich nie szanują. Benin słynie ponadto z rękodzieła: tkanin, brązów, drewnianych rzeźb i ceramiki. Lokalne targi są pełne kolorów i wzorów.

